

Dossier de Puçol i el Puig

Puçol

Història

Jaume el Conqueridor donà el lloc a Asalit de Gudal, qui la donà a poblar a 40 cristians el 29 de novembre del 1242. El maig de 1243, Gudal la tornà a vendre al rei per 18.000 sous. El rei, en novembre d'aquell mateix any, donà l'alqueria i lloc de Puçol, repartint una meitat al bisbe i capítol de València i l'altra, al convent de Roncesvalls, al qual va comprar la seua part del capítol per 9.000 sous el 1244. L'any 1262 es va atorgar una carta pobla per a 27 pobladors. El 1288 el bisbe de València, Romuald Peset, adjudicà les rendes de Puçol a la casa de l'Almoïna.

Carta pobla de Puçol (1317)

El 1317 l'arquebisbe de València atorga carta pobla de Puçol per a 39 pobladors i llurs successors, donant tres jовades de terres de regadiu, a més d'hortes. A canvi els pobladors devien donar al senyor entre una setena i una onzena part dels fruits que recullen i unes gallines; tanmateix, hauran de pagar un cens, la fadiga i el lluïisme. En les Corts Valencianes de Ferran el Catòlic, el braç eclesiàstic demana l'exempció per a la Universitat de Puçol del tribut de sopar, que ja l'havia concedit Jaume I, però que des del rei Martí es venia exigint.

A les Corts del 1537, Carles I demana franquícia de pagar maridatge i coronatge i d'altres drets reials. En les del 1522 demana que es mantinga la concòrdia que atorga a Puçol la llibertat d'entrar la meitat de la collita del vi sense pagar sisa. En les del 1604 es torna a demanar que es mantinga la franquícia de pagar lleuda, peatge o qualsevol altre dels drets reials. A les Corts del 1626 l'església demana exempció de pagar el dret d'amortització i segell de dues mil lliures.

L'església parroquial, dedicada a sant Joan Baptista, es va bastir el 1607, sobre una altra antiga del 1359. Al canvi del segle XVIII al XIX la principal producció de Puçol es basava en el cep, hi produïa uns 42.000 cànters de vi, [cal citació] a més de tenir cultius com ara garroferes, oli, blat, seda, tota classe de fruites i llegums. Comptava amb set almàsseres, dos molins fariners, cinc forns de cuir pa. En el seu terme, el 25 d'octubre de 1811 durant la guerra del Francès va tenir lloc la batalla de Puçol. [1]

Ja en el segle XX i durant la Segona República Espanyola s'exerciren les eleccions generals espanyoles de 1933, en què varen obtindre la majoria els partits de centre dreta fins a l'any 1936. En eixe període, anomenat Bienni Negre per l'esquerra, es generà gran malestar entre les diferents faccions. En eixe context, els anarquistes provocaren el descarrilament del tren ràpid entre Barcelona i Sevilla, que va caure a les onze de la nit al Barranc de Puçol, entre les estacions del Puig de Santa Maria i l'esmentat poble, amb un total de 20 morts i més de 100 ferits. Tocades la una de la matinada del dia 9 de desembre de 1933, va esclatar un petard en l'Estació del Nord de València sense altres conseqüències que contribuir a l'alarma que des de primera hora de la nit corria per la capital i que de matinada adquirí dimensions de tragèdia amb la notícia de l'atemptat del tren sobre el Barranc de

Puçol. El raïls aparegueren tallats i desviats, de la qual cosa es dedueix que el criminals havien cuidat fins al refinament les previsions del seu pla amb el tallament de la via i la bomba per dispositiu de pressió automàtica perquè, en passar el comboi, es produïra l'explosió. El maquinista es traslladà a peu fins a l'estació del Puig de Santa Maria, on s'avisà a València dels fets. Veïns i autoritats del poble de Puçol, el Puig de Santa Maria, [la Pobla de Farnals](#), [Sagunt](#) i altres acudiren per a començar els treballs de socors, que es feien amb molta dificultat. [2]

L'any [1983](#) van ser trobats en un camp del municipi unes restes humanes a dins d'una capsula de metall. La troballa es va fer amb la presència del notari del poble, dos metges, l'arquebisbe de València [Miguel Roca Cabanellas](#), la Mare superiora i una representació del consell directiu de la congregació de [Mares de Desemparats i Sant Josep de la Muntanya](#). [3] La troballa es va fer després d'una investigació de dos anys per a aclarir el testimoni que va rebre en [1952](#) una religiosa de la congregació de les [Serventes de Jesús](#), qui havia rebut la confessió d'un dels responsables del robatori del cos de [Mare Petra de Sant Josep](#) a la sepultura d'esta al [Reial Santuari Sant Josep de la Muntanya](#) a Barcelona, l'any 1936. [4] Després de investigar el cos l'11 de maig de 1984, el prefecte de la congregació, el [Cardenal Palazzini](#), va signar el document pel qual declarava les restes trobades al camp de Puçol. [cal citació]

Economia

La riquesa econòmica de Puçol fins a la dècada [1950](#) provingué principalment de l'[agricultura](#), però posteriorment la seua economia es va transformar degut a la presència d'una sèrie d'indústries que s'esperava que augmentaren davant la proximitat de la Planta Siderúrgica del Port de [Sagunt](#). Amb tot, en el [secà](#) trobem hui dia [ametlers](#), [oliveres](#), [garroferes](#) i [vinyes](#) (la vinya va ser, en segles passats, el cultiu principal). Quant al [regadiu](#), en l'actualitat els cítrics n'ocupen la major part, fet que el situa en el primer lloc dels cultius, tant per extensió com per significació econòmica. La resta de l'horta es dedica a [fruiters](#), [hortalisses](#) vàries, [tomates](#), [cebes](#), [dacs](#) i [creïlles](#) en menor proporció. Pel que fa a la [ramaderia](#), n'hi ha de [llana](#) i de [boví](#).

El sector industrial comptà amb una gran planta de fabricació d'electrodomèstics i ara, altres més diverses que van des de les metal·lúrgiques fins a l'exportació de cítrics, passant per fleca, briogeria, llunes per a cotxes, bolquets per a camió, olis de motor, entre altres.

Monuments

Església dels Sants Joans

Torre Talaia

Mur del Jardí Botànic

- **Església dels Sants Joans**.^[12] Construïda l'any 1607 per Joan de Ribera, és un temple esvelt d'amplíssima nau amb un magnífic altar daurat d'estil barroc amb capelles laterals. L'exterior es caracteritza per la gran elegància en la disposició d'elements clàssics.
- **La Torre Talaia** es va construir al voltant del segle XIV amb la finalitat de protegir-se contra les revoltes dels moros, banditatge i pirates que aguitaven la pau de la població camperola. Així, des d'esta torre es podia veure des de la mar fins a les vessants muntanyoses que envolten la població. La torre d'estil moro és de forma prismàtica de base quadrangular medint les cares laterals 5,50 metres d'ample i al voltant de 10 metres d'altura la qual és de pertinença privada des de fa un segle i és considerada com la casa més antiga del poble. Hui dia està restaurada, el seu exterior de pedra, teula i rajola de fang és una bona prova del conglomerat de cultures que l'anaren component. Definitivament és un monument històric que Puçol deu conservar com a testimoni d'esdeveniments i símbol de cultura.
- **Mur del Palau Arquebisbal**. Puçol fou durant molts anys senyoriu de l'arquebisbat de València aleshores en 1607 es va construir junt a l'església actual, el Palau Arquebisbal del que avui en dia sols ens queda el vell mur de maçoneria amb torretes semicirculars coronades amb teula ceràmica de color blau i blanc que mostra línies barroques.
- **Molí de Vent**. D'època incerta, encara que alguns estudiosos el daten d'època sarraïna. El Molí de Vent deixà de funcionar a la primera meitat del segle passat essent una construcció d'interés històric, ja que és un dels pocs molins d'eixa classe que existix al País Valencià.

- Portal del Cor de Jesús.** Situat al carrer Cavallers és el darrer supervivent de les diverses portes que fins al segle XIX tancaven la vila.
- Forn ceràmic i dues naus El Rajolar.** Bé de Rellevància Local d'espai etnològic.

Llocs d'interès

- Finca Municipal de La Costera.** En la part oest del Nucli urbà. La Finca és de 517.245 m² de titularitat Municipal i posseïx un alberg juvenil amb capacitat per a 25 persones, zones de recreació i zones repoblades amb pins i vegetació autòctona. Ha sigut declarada **Paratge Natural Municipal**.
- Platja.** S'ha obtingut la bandera blava després de tenir diversos anys el certificat de *Qualitur* de qualitat de l'aigua i oferint serveis a la comunitat turística. També s'ha creat l'oficina d'atenció al turista de *Tourist info* Puçol. En la platja durant l'estiu s'oferixen diverses activitats lúdiques i serveis, des de ludoteca, atenció sanitària, mercat ambulant, ombrel·les gratuïtes, socorristes, aeròbic, etc. Actualment la platja té més de 1000 habitants, dels quals més de 300 són de primera residència o de segona en temps parcial d'almenys 5 mesos de l'any.
- L'Estany.**
- El Picaio.** Muntanya de 363 metres d'alçada situada a l'extrem sud de la **serra Calderona**.
- Marjal dels Moros.** Espai protegit **ZEPA**, una **zona humida** inclosa al Catàleg de Zones Húmedes de la Comunitat Valenciana, situada entre els termes municipals de Puçol i **Sagunt**, on s'hi troben moltes espècies d'**aus**, que la convertixen en una zona d'interès per als ornitòlegs equipada amb tres miradors per a l'observació d'aus.^{[13][14]}

El Puig de Santa Maria

Fortalesa musulmana denominada pels cristians *puig de Cebolla* per deformació de l'àrab *Jubal la* ('pujol'), va ser base de l'exèrcit del rei **Jaume I el Conqueridor** en la conquesta de la ciutat de València. L'any **1240**, el rei donà terres a Arnau de Cardona, entre d'altres, perquè construïra un monestir a Santa Maria en memòria de la batalla que va permetre el setge a la ciutat de València. En **1343**, el castell del Puig pertanyia, de per vida, al comte de Terranova. El 30 de març de **1343** el rei el concedí a Nicolau Janvila. Posteriorment el rei el vengué, l'any **1385**, a Pere de Centelles. En **1608**, es produí la separació dels termes del Puig i **la Poble de Farnals**. Els últims senyors territorials en foren el marquès de **Bèlgida** i l'Ajuntament de València, per meitats.

En el **segle XX** i en la **Segona República Espanyola** se celebraren les **eleccions generals espanyoles de 1933**, en què obtingueren la majoria els partits de centre dreta fins a l'any **1936**. Anomenat com a *Bienni negre* per l'esquerra, es generà gran malestar entre les diferents faccions. En eixe context, els anarquistes provocaren el descarrilament del tren ràpid entre Barcelona i Sevilla, que va caure a les onze de la nit al barranc de **Puçol** entre les estacions del **Puig de Santa Maria** i l'esmentat poble, amb un total de 20 morts i més de 100 ferits. Tocada la una de la matinada del dia 9 de desembre de **1933**, va esclatar un petard en l'**estació del Nord** de **València** sense altres conseqüències que contribuir a l'alarma que des de primera hora de la nit corria per la capital i que de matinada adquirí dimensions de tragèdia amb la notícia de l'atemptat susdit. Els rails apareixien tallats i desviats, de la qual cosa es deduí que els criminals havien cuidat fins al refinament les previsions del seu pla amb el tallament de la via i la bomba per dispositiu de pressió automàtica perquè, en passar el comboi, es produïra l'explosió. El maquinista es traslladà a peu fins a l'estació del **Puig de Santa Maria**, on s'avisà a **València** dels fets. Veïns i autoritats del poble de **Puçol**, **El Puig de Santa Maria**, **La Poble de Farnals**, **Sagunt** i d'altres acudiren per començar els treballs de socors, que es feren amb molta dificultat.^[2]

En esta localitat es van presentar les **Normes del Puig** (també conegudes com a Normes de la Real Acadèmia^[3]), unes normes ortogràfiques per al **valencià**, elaborades en **1979** per la secció de Llengua i Literatura de la **Real Acadèmia de Cultura Valenciana**, que el consideren una llengua independent del

català. L'acte d'adhesió tingué lloc en el Monasteri de Santa Maria del Puig; és per això que, popularment, les normes de la RACV són també conegudes com a Normes del Puig

Monuments

El seu nucli urbà s'estén principalment pel vessant meridional de les muntanyes de *la Patà* i *Santa Bàrbara*.

- **Castell del Puig**: situat al cim de la muntanya de *la Patà*. Es conserven algunes restes, i és d'origen musulmà.
- **Monestir de Santa Maria del Puig**, regit per frares [mercedaris](#). Es va començar a construir al [segle XIII](#) i va patir nombroses reformes als segles posteriors. La seua església (gòtica després de llevar-li afegits posteriors) és l'església parroquial del poble.
- **Ermita de Santa Bàrbara**: situada dalt de la *mntanya de Santa Bàrbara*.
- **Ermita de Sant Jordi**, situada al pla, té planta quadrada i [cúpula barroca](#).^[11]
- **Torre Vigia**: construcció defensiva dels atacs que venien per la mar, del segle XVI.
- **Cartoixa d'Aracristi**. El seu origen es remunta a l'últim terç del segle XVI, quan s'hi instal·laren uns quants membres independents de la [cartoixa de Portaceli](#).